

УНИВЕРЗИТЕТ У БАЊОЈ ЛУЦИ

Факултет политичких наука

Катедра за новинарство и комуникологију

Новинарске студије

Комисија за оцјену и одбрану мастер рада на другом циклусу студија

НАУЧНО-НАСТАВНОМ ВИЈЕЋУ ФАКУЛТЕТА ПОЛИТИЧКИХ НАУКА

ПРЕДМЕТ: Извјештај о оцјени мастер рада „Новинарски третман родно заснованог насиља у дневним листовима Републике Српске“ кандидаткиње Јоване Млинаревић

Научно-наставно Вијеће Факултета политичких наука Универзитета у Бањој Луци је на 137. сједници одржаној дана 15.11.2021. године одлуком, број: 08/3.1118-10/21, именовало Комисију за оцјену и одбрану мастер рада на другом циклусу студија – Новинарске студије – под називом „Новинарски третман родно заснованог насиља у дневним листовима Републике Српске“ кандидаткиње Јоване Млинаревић у саставу:

1. Проф. др Драгана Трнинић, ванредна професорка, ужа научна област Комуникологија, Факултет политичких наука Универзитета у Бањој Луци, предсједница;
2. Доц. др Далибор Савић, доцент, ужа научна област Методологија социјалних истраживања, Факултет политичких наука Универзитета у Бањој Луци, члан;
3. Доц. др Анђела Купрешанин Вукелић, доценткиња, ужа научна област Новинарство, Факултет политичких наука Универзитета у Бањој Луци, чланица – менторка.

Након што је преледала и анализирала мастер рад кандидаткиње, Комисија подноси Научно-наставном вијећу Факултета политичких наука Универзитета у Бањој Луци сљедећи

ИЗВЈЕШТАЈ

о оцјени мастер рада на другом циклусу Катедре за новинарство и комуникологију, Новинарске студије, под називом „Новинарски третман родно заснованог насиља у дневним листовима Републике Српске“.

ОСНОВНИ ПОДАЦИ О КАНДИДАТКИЊИ

Јована Млинаревић рођена је 04. маја 1996. године у Београду. Одрасла је у Бањој Луци гдје је завршила основну и средњу школу (Економска школа). Дипломирала је 10. јула 2019. године на Факултету политичких наука Универзитета у Бањој Луци на Студијском програму новинарства и комуникологије (240 ECTS). Мастер студије уписала је на Студијском програму новинарства и комуникологије – Новинарске студије – Факултета политичких наука Универзитета у Бањој Луци 2019. године, гдје је положила све испите и пријавила мастер тезу. Ради као асистенткиња на Катедри за новинарство и комуникологију Факултета политичких наука Универзитета у Бањој Луци.

ПРИКАЗ СТРУКТУРЕ РАДА

Завршни рад кандидаткиње има 184 (сто осамдесет четири) стране, прореда 2.0, фонта 12, *Times New Roman*. Рад је структурисан на следећи начин:

УВОД

1. МЕТОДОЛОШКИ ОКВИР ИСТРАЖИВАЊА

1.1. Предмет истраживања

1.2. Циљеви истраживања

1.3. Хипотетички оквир

1.4. Методе и технике истраживања

1.5. Научна и друштвена оправданост

2. РОДНО ЗАСНОВАНО НАСИЉЕ

2.1 Родно засновано насиље-појмовна разграничења

2.2. Компаративна анализа глобалних и националних трендова

3. МЕДИЈИ И РОДНО ЗАСНОВАНО НАСИЉЕ

3.1. Дискурзивне праксе креирања новинарских садржаја о родно заснованом насиљу

3.2. Новинарско портретисање жена и мушкараца

4. РЕГУЛАТОРНИ ОКВИР ИЗВЈЕШТАВАЊА О РОДНО ЗАСНОВАНОМ НАСИЉУ У ШТАМПЕНИМ МЕДИЈИМА

4.1. Професионални стандарди и етичке дилеме у новинарском извјештавању

4.2. Нормирање новинарског извјештавања у Републици Српској

5. ОБРАСЦИ ИЗВЈЕШТАВАЊА О РОДНО ЗАСНОВАНОМ НАСИЉУ У ДНЕВНИМ ЛИСТОВИМА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

5.1. Резултати квантитативне анализе садржаја новинарских текстова

5.2. Резултати квалитативне анализе садржаја новинарских текстова

6. ИНТЕРПРЕТАЦИЈА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

7. ЗАКЉУЧАК

ЛИТЕРАТУРА

У УВОДНОМ дијелу рада кандидаткиња Јована Млинаревић упознаје нас са методолошким оквиром рада којим су обухваћени: предмет истраживања, циљеви истраживања, хипотетички оквир, методе и технике истраживања, научна и друштвена оправданост истраживања. У оквиру одређења предмета истраживања кандидаткиња нас упознаје са основним идејама и категоријалним појмовима рада, а кроз дефинисање насиља, родно заснованог насиља, новинарских професионалних и етичких стандарда у контексту медијског извјештавања о родно заснованом насиљу, као и кроз одређење улоге и значаја медијских професионалца и штампаних медија као дијела медијског комплекса појашњава и сам предмет истраживања. Кандидаткиња наводи да је предмет истраживања новинарски третман родно заснованог насиља у дневним листовима у Републици Српској. Овим истраживањем обухваћена су три дневна листа у Републици Српској - „Независне новине”, „Глас Српске” и „Евро Блиц”. Из природе предмета истраживања као најпогодније произашло је коришћење квантитативних и квалитативних истраживачких приступа чија је сврха стицање адекватне искуствене основе за евентуалну могућност поопштавања и запажање трендова у извјештавању о родно заснованом насиљу заступљеним у штампаним медијима. Поред јасног одређења и опширне експликације предмета истраживања у уводном дијелу рада постављени су и циљеви (научни и примјењени/друштвени) истраживања (утврђивање начина представљања насилника и жртава у медијима, испитивање усаглашености новинарске праксе са важећом регулативом и саморегулативом за ову област, утврђивање интерних и екстерних медијских детерминанти које примарно утичу на начин креирања и презентовања садржаја у медијима, анализа улоге штампаних медија у сузбијању родно заснованог насиља, превенцији насиља и развијању нулте толеранције на насиље и др). Заснивајућа хипотеза овог истраживања гласи: Медијски третман родно заснованог насиља у дневним листовима Републике Српске претежно није у складу са актуелним етичким, професионалним и законским нормативима. Поред заснивајуће, у уводном дијелу наведено је десет разрађујућих хипотеза, на основу чијег појашњења је уочљива њихова усклађеност са природом предмета истраживања и усмјереност ка остваривању постављених циљева истраживања. У овом дијелу су издвојене, појашњене и детаљно разрађене методе и технике истраживања. Наиме, истраживање је реализовано кроз примјену четири истраживачка приступа: 1) анализу дискурзивних пракси које се односе на креирање медијских садржаја о родно заснованом насиљу, односно медијско портретисање жена и мушкараца; 2) тематске анализе регулаторног оквира извјештавања о родно заснованом насиљу у штампаним медијима; квантитативне анализе садржаја новинских текстова; и, 4) квалитативне анализе новинских текстова. Научна оправданост овог истраживања првенствено се огледа у стицању емпиријски утемељеног увида у медијске обрасце који доминирају у извјештавању мејнстрим штампаних медија о родно заснованом насиљу у Републици Српској, док се друштвена оправданост истраживања примарно огледа у сензибилирању академске и стручне јавности и успостављању нулте стопе толеранције према родно заснованом насиљу, уз апострофирање избјегавања даље трауматизације жртве и њене породице кроз неодговорно новинарско извјештавање.

Кроз сљедеће поглавље РОДНО ЗАСНОВАНО НАСИЉЕ кандидаткиња нас упознаје са ширим контекстом овог друштвеног проблема. У оквиру овог поглавља с циљем прецизног дефинисања родно заснованог насиља извршена је јасна дистинкција између појмова пол и род и детаљно је појашњена због њиховог различитог значења (Родно засновано насиље – појмовна разграничења). Кандидаткиња на основу научно релевантних извора упућује на у овом контексту значај друштвено условљених разлика, неједнакости, различите расподјеле моћи у односу на род, што доприноси разумијевању како родно заснованог насиља, тако и његове гензе. Коришћењем научно и стручно релевантних истраживања кандидаткиња указује на значајно већу заступљеност насиља над женама како на свјетском, тако и на нивоу Босне и Херцеговине и Републике Српске (Компаративна анализа глобалних и националних трендова), што ипак не подразумева поистовјећивање или свођење родно заснованог насиља на насиље над женама. Кроз компаративну анализу родно заснованог насиља над женама, с једне стране, и родно заснованог насиља над мушкарцима, с друге стране упућује се на категоријалну грешку изједначавања родно заснованог насиља са насиљем над женама. Овдје су представљени и поражавајући подаци који показују да од четири жене које претрпе насиље у Босни и Херцеговини само једна пријави извршено насиље (Selhanović, 2019). Компаративном анализом је обухваћена и представљена заступљеност различитих врста насиља у односу на род. Посебна пажња посвећена је стигмама, предрасудама и стереотипима, као чиниоцима који значајно утичу на заступљеност овог друштвеног проблема, перцепцију жртава, насилника и јавности уопште о родно заснованом насиљу и на ефикасност приступа у његовом сузбијању.

У наредном поглављу МЕДИЈИ И РОДНО ЗАСНОВАНО НАСИЉЕ кандидаткиња преиспитује улогу медија, тј. потенцијале и импликације њиховог дјеловања у зависности од приступа у медијском извјештавању о родно заснованом насиљу, који може да буде проактиван и конструктиван или непрофесионалан и етички проблематичан. Овдје је апострофиран и значај публике, односно, начин на који публика чита, перцепира и тумачи медијске садржаје. Кандидаткиња уважавајући научно релевантне теоријске приступе који упућују на друштвени значај и улогу медија, такође, апострофира важност друштвене одговорности медија и медијских професионалаца у извјештавању о родно заснованом насиљу. Посебна пажња посвећена је злоупотреби и експлоатацији догађаја који садрже елементе родно заснованог насиља у сензационалистичке сврхе, као једном од најзаступљенијих приступа у контексту неетичког медијског извјештавања. У оквиру овог поглавља елабориране су дискурзивне праксе креирања новинарских садржаја о родно заснованом насиљу (Дискурзивне праксе креирања новинарских садржаја о родно заснованом насиљу) с обзиром да је у контексту процеса медијског уоквиравања неизоставан и веома значајан језик којим медији описују и објашњавају родно засновано насиље. У циљу разумијевања специфичне праксе новинског извјештавања, кандидаткиња упућује на значај утврђивања нивоа заступљености понављајућих образаца, дискурса, њиховог идентификовања и квалитативног елаборирања. Утемељење за дискурсну анализу текстова штампаних медија проналази у претходно објављеним научним студијама о оправданости мултисемиотског приступа употпуњавајући лингвистички приступ другим анализама. Новинарско портретисање жена и мушкарца анализирано је, такође, у оквиру овог поглавља (Новинарско портретисање жена и мушкарца) као значајан аспект у разумијевању детерминанти које доприносе њиховом

различитом предствљању у медијима. У том контексту елабориране су појаве попут: родне неравноправности у медијима, маргинализације, изостанака родне коректности и родносензитивног језика, заступљености језика насиља, манипулације медијским простором, једностраног медијског приказивања и сл.

У четвртом поглављу РЕГУЛАТОРНИ ОКВИР ИЗВЈЕШТАВАЊА О РОДНО ЗАСНОВАНОМ НАСИЉУ У ШТАМПАНИМ МЕДИЈИМА кандидаткиња упућује на важност поштовања етичких принципа и професионалних стандарда у медијској презентацији насиља над женама, као и насиља над мушкарцима, као и на значај заступљености посебне врсте сензибилитета у односу на жртве родно заснованог насиља. Такође, показује да свако подстицање мизогиније или мизандрије у медијима непрофесионалним третманом према жртвама родно заснованог насиља, употребом дехуманизијућег језика и сексистичким описом жртава, као и сензационалистичком презентацијом ове врсте проблема, значајно угрожава потенцијале медија, као институција које у великој мјери могу допринијети његовом сузбијању. У овом контексту као посебно проблематичну издваја инструментализацију медија у комерцијалне сврхе, као посљедицу глобалног тренда изражене симбиозе рекламне и медијске индустрије, која значајно угрожава независност професионалних комуникатора и детерминише уређивачку политику медија, што се непосредно одражава и на приступ и на начин извјештавања о родном насиљу. У оквиру овог поглавља анализирани су професионални стандарди, као и етичке дилеме и изазови у новинарском извјештавању о родно заснованом насиљу (Професионални стандарди и етичке дилеме у новинарском извјештавању). Као неки од императива професионалног новинарства елаборирани су: извјештавање у интересу јавности, истинитост, свеобухватност, одговорност, непристрасност, независност и др. Кризу етике новинарства кандидаткиња појашњава као посљедицу кршења етичких начела и доминације естрадизације, таблоидизације, сензационализма и различитих облика инструментализације медија. Сходно предмету истраживања кандидаткиња посебну пажњу посвећује нормирању новинарског извјештавања у контексту родно заснованог насиља и штампаних медија у Републици Српској (Нормирање новинарског извјештавања у Републици Српској). У том смислу анализирани су релевантни позитивни правни прописи донесени на међународном, национално-државном и ентитетском нивоу. Посебна пажња сходно природи штампаних медија посвећена је механизмима саморегулације, тј. саморегулаторном тијелу (Савјет за штампу у БиХ) и садржају Кодекса за штампане и онлајн медије, као и међународним актима који су обавезујући у погледу усклађивања националне регулативе.

У петом поглављу на основу резултата истраживања представљени су ОБРАСЦИ ИЗВЈЕШТАВАЊА О РОДНО ЗАСНОВАНОМ НАСИЉУ У ДНЕВНИМ ЛИСТОВИМА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ, као емпиријског доприноса рада који се огледа у спроведеној анализи садржаја новинарских текстова о родно заснованом насиљу објављених у дневним новинама Републике Српске („Независне новине”, „Глас Српске” и „Евро Блиц”) у периоду од 25. новембра 2021. године до 25. фебруара 2022. године. Овдје је појашњена квантитативна анализа новинских текстова у односу на четрнаест варијабли на основу којих је утврђена учесталост (не)адекватног новинарског третмана о извјештаваном родно заснованом насиљу. Потом су појашњене варијабле (шест) које су издвојене као релевантне за квалитативну анализу новинских текстова, чиме је препознавање и одређивање образаца извјештавања о родно заснованом насиљу у дневним

листovima Републике Српске у значајној мјери употпуњено. У оквиру овог поглавља представљени су резултати квантитативне анализе новинарских текстова објављених у дневним листовима Републике Српске (Резултати квантитативне анализе новинарских текстова). Анализом је евидентирано укупно 187 текстова о конкретном случају или случајевима родно заснованог насиља у „Независним новинама“, „Гласу Српске“ и „Евро Блицу“. Истраживањем, тј. квантитативном анализом су обухваћени сљедећи аспекти новинарског извјештавања о родно заснованом насиљу: укупна учесталост објављивања текстова о насиљу над женама у односу на текстове о насиљу над мушкарцима, а потом њихова заступљеност у односу на појединачне листове; учесталост објављивања текстова о насиљу над женама и насиљу над мушкарцима у анализираним дневним листовима; укупна заступљеност аутора текстова о родно заснованом насиљу у односу на пол, а потом њихова заступљеност у појединачним листовима; укупна учесталост објављивања текстова са иницијалима или презименом аутора, текстова преузетих од агенција, текстова испод којих је потписано уредништво и текстова са непознатим аутором, а потом њихова заступљеност у односу на појединачне листове; укупна учесталост текстова са наведеним полом починица насиља, а потом њихова заступљеност у односу на појединачне листове; укупна заступљеност починилаца насиља у односу на пол; укупна заступљеност текстова са наведеним полом жртве насиља и њихова заступљеност у односу на различите листове; укупна учесталост објављивања текстова о родно заснованом насиљу на насловној страни и њихова учесталост у односу на појединачне листове; укупна учесталост објављивања текстова по рубрикама, а потом њихова заступљеност у односу на појединачне листове; укупна заступљеност текстова у односу на тип насиља, као и њихова заступљеност у појединачним листовима; укупна учесталост текстова са наведеном просторном одредницом (приватни или јавни простор) и њихова учесталост у појединачним листовима; укупна заступљеност текстова са објављеним идентитетом насилника/-це и жртве насиља и њихова учесталост у појединачним листовима; укупна заступљеност текстова у којима је насиље фатално завршило и њихова учесталост у појединачним листовима; укупна заступљеност текстова са наведеним санкцијама и казнама за почињено насиље и њихова учесталост у појединачним листовима; укупна заступљеност текстова са наведеним законима релевантним за родно засновано насиље и њихова учесталост у појединачним листовима; укупна заступљеност текстова у којима је наведен SOS телефон као механизам помоћи и подршке жртвама и њихова учесталост у односу на појединачне листове; укупна заступљеност текстова о родно заснованом насиљу у односу на врсту жанра и њихова учесталост у појединачним листовима. У оквиру овог поглавља посебно су представљени резултати квалитативне анализе новинарских текстова објављених у дневним листовима Републике Српске (Резултати квалитативне анализе новинарских текстова). У претходно поменутом периоду у којем је проведено истраживање, поред 187 текстова о конкретном случају или случајевима родно заснованог насиља (прва група текстова) који су квантитативно анализирани, забиљежено је још 77 текстова (друга група текстова) који су на индиректан начин говорили о родно заснованом насиљу као друштвеном проблему или родности уопште и које није било могуће анализирати у односу на квантитативне варијабле, док је њихова квалитативна анализа била могућа у односу на једну варијаблу. Из наведеног произилази да су анализом обухваћена укупно 264 текста о родно заснованом насиљу. Кандидаткиња је на основу опсежне и детаљне анализе уочила да другој групи припадају текстови који представљају примјере добре новинарске праксе, који су примарно усмјерени на извјештавање о

који су примарно усмјерени на извјештавање о организованим едукацијама, округлим столовима, превентивним механизмима усмјереним на сузбијање родно заснованог насиља. Уочени су и текстови са статистичким бекграундима који значајно доприносе контекстуализацији овог друштвеног проблема, као и текстови са измјењеним родно устаљеним праксама. Квалитативном анализом су обухваћени сљедећи аспекти новинарског извјештавања о родно заснованом насиљу: да ли је акценат на насиљу као друштвеној појави или конкретном случају насиља; да ли су у фокусу изјаве чланова породице, комшија, свједока или стручних особа; који тип родног насиља је извршен; ко је жртва и на који начин је родно стереотипизирана од стране новинара; ко је починилац насиља и на који начин је родно стереотипизиран од стране новинара; на који начин се родно засновано насиље представља визуелно (путем пратећих фотографија јер су оне најчешћи облик визуелног приказа заступљен у штампаним медијима).

Интерпретација резултата обухваћена је шестим поглављем под насловом ИНТЕРПРЕТАЦИЈА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА. У овом дијелу рада сумирани су и интерпретирани укупни резултати истраживања. Истраживање је примарно било усмјерено на утврђивање обима медијског извјештавања о родно заснованом насиљу у дневним листовима Републике Српске, доминантог приступа у новинарском извјештавању о овој теми у односу на професионалне стандарде и етичке принципе, утврђивање образаца медијске презентације родно заснованог насиља у штампаним медијима и потенцијала штампаних медија у Републици Српској у контексту сузбијања родно заснованог насиља у односу на тренутно доминантно заступљену новинарску праксу у погледу начина извјештавања о овом друштвеном проблему. Интерпретација резултата упућује на заступљеност сљедећих тенденција у погледу извјештавања штампаних медија у Републици Српској о родно заснованом насиљу: новинарско извјештавање најчешће није конструктивно и проактивно, тј. значајно не доприноси превенцији родно заснованог насиља; постепено отварање медијског простора за извјештавање о насиљу над мушкарцима; доминантна заступљеност стручних извора; повремено представљање родно заснованог насиља као злочина из страсти или растројства; појављивање наратива којим се дио кривице пребацује и на жртву „која је испровоцирала насиље”, што доприноси оправдању поступака насилника; изражена релативизација извршеног родно заснованог насиља у случајевима фемицида; изражено изостављање релевантних закона и санкција за починиоце насиља у тексту; наглашавање казни за извршиоце насиља и позивање на одговорност надлежних институција; изостанак визуелних илустрација које допуњују текстове остварујући адекватну симболичку функцију; фокус на портретисању насилника умјесто на насиљу као друштвеном проблему; фактор близине примаран у селекцији догађаја; симболичка афирмација патријархалне културе којој доприносе неадекватна стереотипизирања насилника и жртве од стране новинара; насиље поприма ноту сензационалности; у сврхе сензационализовања и повећања читаности креирају се наслови у којима се често не поштује пресумпција невиности; економско насиље је још увијек табуизирано; заступљеност текстова о родно заснованом насиљу као друштвеном проблему; доминантна заступљеност фактографских жанрова, при чему је поред вијести уочен и значајан број извјештаја са елементима интерпретације; угрожавање права на приватност и заштиту достојанства; негативна матрица извјештавања у смислу превентивног дјеловања на родно засновано насиље и подизања свијести; превасходно реферисање на

насиље над женама, при чему родно засновано насиље над мушкарцима није у потпуности искључено из матрице извјештавања. На основу анализираних, сумираних и интерпретираних резултата истраживања потврђена је занимвајућа хипотеза да медијски третман родно заснованог насиља у дневним листовима Републике Српске, углавном није у складу са етичким принципима, професионалним и законом нормираним стандардима.

У ЗАКЉУЧКУ кандидаткиња издваја најизраженије тенденције у контексту извјештавања о родно заснованом насиљу у дневним листовима у Републици Српској, те упућује на чиниоце који примарно детерминишу обрасце медијског извјештавања. У том смислу, између осталог, закључује да су под утицајем бројних и разноврсних екстерних и интерних медијских детерминанти матрице новинарског третмана у значајној мјери обиљежене актуелним трендовима у извјештавању које се односи на сензационалистичку експлоатацију насиља у сврхе подизања тиража и веће читаности. Такође, на основу квантитативне и квалитативне анализе закључује да извјештавање о родно заснованом насиљу показује изражену стереотипност, те да се фемицид у многим примјерима новинског третмана еуфемизира оправдавањем насилника. Резултати истраживања потврдили су и једну од разрађујућих хипотеза да је у новинарском извјештавању могуће утврдити преклапање између матрице извјештавања и родних матрица. Оваквим приступом медијски професионалци умјесто да су усмјерени на сензибилирање јавности, они доприносе интернализацији мизогиније. Кандидаткиња у закључку истиче и то да сва три медија извјештавају готово на оркестриран начин, користећи исте или сличне изворе, наглашавајући сличне елементе насиља и правећи сличне етичке грешке. У том смислу уочена је готово занемарљива заступљеност чланка као аналитичког новинарског жанра, чија израда подразумијева аналитички приступ одређеном догађају/теми, а који уз уважавање етичких и професионалних стандарда може значајно да допринесе разумијевању овог друштвеног проблема. Једно од значајних сазнања јесте и то да се медији доминантно баве насиљем као изолованим инцидентом, а мање као друштвеним проблемом, чиме је потврђена и разрађујућа хипотеза да је извјештавање које ставља нагласак на друштвену одговорност и друштвени проблем родно заснованог насиља претежно заступљено у периоду обиљежавања „16 дана активизма против насиља над женама”. Најупечатљивија етичка одступања уочена су у насловима који су у многим случајевима таблоидни са нарушавањем пресумпције невиности, чиме се покушава постићи драматичан ефекат. Пратеће фотографије у штампаним медијима углавном служе као мамац што је супротно професионалним стандардима. Такође, кандидаткиња упућује на значајну подударност резултата овог истраживања са резултатима сличних истраживања у региону. Једно од проведених истраживања показује да новинарски садржаји у Хрватској умногоме нормализују, банализују и доприносе толерисању насиља коришћењем термина који умањују патњу и омогућавају секундарну виктимизацију жртве чиме новинари индиректно обесхрабрују остале жртве да пријаве насиље (Сар, Ravbar, 2021). Истраживање спроведено на штампаним медијима у Србији приказало је идентичне матрице новинског извјештавања као и у овом истраживању. У закључку кандидаткиња издваја неколико препорука као примарно релевантних у контексту подизања нивоа етичности и поштовања професионалних стандарда у извјештавању штампаних медија у Републици Српској, чијом примјеном се значајно може допринијети бољем позиционирању штампаних медија као организација усмјерених на превентивно дјеловање и сузбијање родно заснованог насиља.

У попису ЛИТЕРАТУРЕ и других извора, кандидаткиња Јована Млинаревић, навела је 181 библиографску јединицу (научне књиге и монографије, научни радови у часописима и зборницима, електронски извори, документи) које су кориштене у раду. Већина извора наведених у раду су новијег датума, значајан број извора је на енглеском језику и сви извори су референтни у односу на тему рада.

ПРЕДМЕТ ИСТРАЖИВАЊА

У фокусу овог рада није било родно засновано насиље као такво него искључиво мониторинг штампаних медија и утврђивање начина на који медијски професионалци третирају родно засновано насиље, одређење уважавања постојеће медијске регулативе и детекција важећих дискурзивних пракси које се односе на различит новинарски третман мушкараца и жена, а посљедично томе и третман насиља извршеног над женама и мушкарцима. Сходно наведеном, предмет истраживања овог рада јесте новинарски третман родно заснованог насиља у дневним листовима у Републици Српској. У овом контексту анализирани су слједећи аспекти новинарског третмана: поштовање закона и кодекса професије; усклађеност са међународним и националним нормативним и стратешким оквиром регулације насиља над женама и мушкарцима; начин представљања жена и мушкараца који трпе насиље; заступљеност промовисања интереса и права жена и мушкараца жртава; контекстуализација догађаја; начин праћења конкретног случаја насиља над женама и мушкарцима – сегментарно и ситуационо када се може сензационалистички експлоатисати или све до елемената расвјетљења случаја и санкционисања кривца што има значајну улогу у постизању нулте толеранције друштва према насиљу; заступљеност стереотипа, дискриминације и сексизма; доминантна заступљеност аналитичких, интерпретативних или фактографских тектова; поштовање жртвиног достојанства; презентација насиља као приватног или друштвеног проблема; дозвољавање секундарне виктимизације жртве; представљање жртве као јединог кривца; релевантност коришћених извора као и њиховог доприноса превенцији и санкционисању случајева родно заснованог насиља.

Рад је заснован на слједећим научним циљевима: утврдити обим медијског извјештавања о родно заснованом насиљу у дневним листовима Републике Српске; жанровски одредити и описати обрасце медијске презентације родно заснованог насиља у дневним листовима Републике Српске; упоредити утврђене обрасце са актуелним новинарским стандардима (међународна и национална регулатива ове области, тј. механизми регулације и важећи новинарски кодекси и професионални стандарди, тј. механизми саморегулације); идентификовати интерне и екстерне медијске детерминанте које примарно утичу на начин креирања, уређивања и презентовања медијских садржаја о родно заснованом насиљу; на нивоу научног објашњења указати на међусобну условљеност доминантних родних стереотипа и неетичких, непрофесионалних пракси у новинарском извјештавању о родно заснованом насиљу; на основу научног предвиђања утврдити будуће трендове у медијској презентацији родно заснованог насиља у дневним новинама. Поред научних, рад се темељи и на неколико примјењених/друштвених циљева, као што су: пружање релевантних сазнања о улози штампаних медија Републике Српске у подстицању и сузбијању родно заснованог насиља, са посебним нагласком на

еманципаторске потенцијале штампаних медија; изношење конкретних приједлога у погледу надоградње постојећих смјерница које се односе на адекватно медијско извјештавање о родно заснованом насиљу, нарочито у сегменту неадекватне концептуализације родно заснованог насиља, тј. његово свођење искључиво на насиље над женама; указати на значај оправданости нормирања статуса штампаних и других медијских организација као институција подршке у сузбијању родно заснованог насиља; указати на далекосежност и озбиљност посљедица сензационалистичке експлоатације догађаја који у себи садрже компоненту родно заснованог насиља од стране медија.

ХИПОТЕТИЧКИ ОКВИР ИСТРАЖИВАЊА

Заснивајућа хипотеза овог истраживања гласи:

Медијски третман родно заснованог насиља у дневним листовима Републике Српске претежно није у складу са актуелним етичким, професионалним и законским нормативима.

Разрађујуће хипотезе су:

1. Извјештавање о родно заснованом насиљу у дневним листовима условљено је општим друштвеним контекстом доминантних родних стереотипа, тј. доминацијом патријархалног дискурса у јавном простору Републике Српске односно Босне и Херцеговине.
2. Извјештавање о родно заснованом насиљу у дневним листовима условљено је и низом интерних и екстерних медијских детерминанти (уређивачка политика, људски ресурси, едукација професионалних комуникатора и њихова специјализација, материјални ресурси, комерцијализација медија, таблоидизација, концентрација медијског капитала, неадекватна конкуренција и монополизација).
3. У извјештавању о родно заснованом насиљу штампани медији у Републици Српској преваходно се реферишу на насиље над женама, док родно засновано насиље над мушкарцима искључује из матрице извјештавања.
4. Извјештавање које ставља нагласак на друштвену одговорност и друштвени проблем родно заснованог насиља је претежно заступљено у периоду обиљежавања „16 дана активизма против насиља над женама” који почињу 25. новембра Међународним даном борбе против насиља над женама, а завршавају 10. децембра, Међународним даном људских права.
5. Извјештавање о родно заснованом насиљу над мушкарцима и женама је претежно фактографски представљено најчешће кроз жанр вијести.
6. Новинско извјештавање о родно заснованом насиљу не подразумијева адекватну концептуализацију самог догађаја.
7. У новинарском извјештавању могуће је утврдити преклапање између матрице извјештавања и родних матрица (нпр. мушкарац није довољно јак и мужеван и природно је да ће трпити насиље, а жене су саме криве за насиље и увијек представљене кроз образац да су га на неки начин, директно или индиректно изазвале својим понашањем, одјевањем и слично).
8. Поред родних матрица, матрице медијског третмана у значајној мјери обиљежене су актуелним трендовима у извјештавању које се односи на сензационалистичку експлоатацију насиља у сврхе подизања тиража и веће читаности.

9. Новинари нису довољно сензибилни оспособљени и/или адекватно оспособљени за извјештавање о родно заснованом насиљу.

10. Постоји тренд да се изјавама очевидаца из прве или друге руке даје примат у односу на стручне изворе, а оне у већини случајева нису новинарски објективне.

МЕТОДОЛОШКИ ОКВИР ИСТРАЖИВАЊА

Уважавајући природу предмета истраживања, циљеве и хипотетички оквир, ово истраживање реализовано је кроз примјену четири истраживачка приступа:

- Анализу дискурзивних пракси које се односе на креирање медијских садржаја о родно заснованом насиљу, односно медијско портретисање жена и мушкараца;
- Тематске анализе регулаторног оквира извјештавања о родно заснованом насиљу у штампаним медијима;
- Квантитативне анализе садржаја новинарских текстова;
- Квалитативне анализе садржаја новинарских текстова.

Оправданост употребе анализе дискурса у контексту овог истраживања првенствено се огледала у могућности идентификовања дискурзивних образаца конструисања друштвене стварности помоћу специфичних медијских алата (Van Dijk, 1988), са примарним фокусом на тзв. теорију дневног реда, тј. могућност медија да континуираним форсирањем одређених дискурзивних пракси, које се у овом случају односе на родну (не)равноправност, непосредно утичу на обликовање јавног мњења. Оправданост примјене тематске анализе произилази из потребе за обједињавањем и критичким обрађивањем регулаторног оквира извјештавања о родно заснованом насиљу у штампаним медијима Републике Српске, с обзиром на непостојање релевантних научних и/или стручних студија којима је ова тема у цјелости обухваћена. Такође, употреба тематске анализе представља најефикаснији истраживачки приступ, јер је истовремено у питању најједноставнија и најопштија техника за квалитативну анализу података. Анализа садржаја је била заснована на три дневна листа у Републици Српској - „Независне новине”, „Глас Српске” и „Евро Блиц”. Анализирани су сви текстови о родно заснованом насиљу који су у поменутих дневним листовима објављени у периоду од 25. новембра 2021. године до 25. фебруара 2022. године. За почетак истраживачког периода одређен је 25. новембар (Међународни дан борбе против насиља над женама) јер тада почиње обиљежавање „16 дана активизма против насиља над женама”, а завршава се 10. децембра када се обиљежава Међународни дан људских права. Прикупљени подаци током тог периода послужили су као општи показатељи родно заснованог насиља у дневним листовима Републике Српске. Такође, истраживачка претпоставка је била да се у том периоду извјештава на другачији начин у односу на устаљену матрицу извјештавања у смислу да су то дани када се новинари посвећују теми родно заснованог насиља из друштвено одговорног угла, наводећи статистичке и позадинске податке, спомињући пројекте који раде на оснаживању и јачању свијести о присутности и превецији родно заснованог насиља као друштвеног проблема и друге механизме подршке који су потребни да би се сузбило родно засновано насиље у друштво, или барем смањило. Ова претпоставка је на основу резултата истраживања и потврђена. Квантитативни и квалитативни истраживачки приступи употребљени су у сврху пружања искуствене основе за евентуалну могућност поопштавања и запажања трендова у извјештавању о родно заснованом насиљу заступљеним у штампаним медијима.

Опредјелјивањем за интеграцију и синтезу квантитативног и квалитативног истраживачког приступа повећана је објективност истраживања.

У овом истраживању присутне су различите варијабле тј. критеријуми који су коришћени у квантитативном, и критеријуми који су коришћени у квалитативном истраживачком поступку. Критеријуми (варијабле) који су коришћени у квантитативној анализи су: пол аутора текста, пол жртве, пол починиоца, да ли је текст на насловној страни, у оквиру које рубрике се налази текст, који тип насиља над женом или мушкарцем је извршен, да ли је родно насиље извршено у приватном или јавном простору, да ли су дјеца били очевици насиља, да ли је откривен идентитет жртве, да ли је откривен идентитет насилника-ице, да ли је насиље фатално завршило, да ли су наведене санкције и казне за почињено насиље, да ли се у оквиру текста спомињу одговарајући закони, да ли је у оквиру текста споменут SOS телефон као облик помоћи жртвама. Резултати добијени истраживањем у раду су анализирани и представљени табеларно и графички коришћењем дводимензионалних стубичастих дијаграма креираних у програму Microsoft Excel. Статистичка значајност је тестирана примјеном χ^2 теста (примјењиван је у табелама у којима је у бар 80% случајева фреквенција у појединим пољима већа или једнака пет (5)), уз ниво значајности $p = 0,05$. Критеријуми (варијабле) који су коришћени у квалитативној анализи су: да ли је акценат на насиљу као друштвеној појави или конкретном случају насиља, да ли су у фокусу изјаве чланова породице, комшија, свједока или стручних особа, који тип родног насиља је извршен, ко је жртва и на који начин је родно стереотипизирана од стране новинара, ко је починилац насиља и на који начин је родно стереотипизиран од стране новинара, на који начин се родно засновано насиље представља визуелно (путем пратећих фотографија јер су оне најчешћи облик визуелног приказа заступљен у штампаним медијима).

РЕЗУЛТАТИ И НАУЧНИ И ДРУШТВЕНИ ДОПРИНОС ИСТРАЖИВАЊА

Резултати истраживања показују да је родно засновано насиље у дневним листовима Републике Српске најчешће представљено фактографски кроз жанр вијести, те да је нагласак на ситуационом приказу појединачних случајева родно заснованог насиља, а мање на приказу родно заснованог насиља као друштвеног проблема. Током анализе уочени су и примјери у којима се и најтежи облици насиља, попут фемицида, приказују еуфемистично и релативизујуће, а у средишту извјештавања је често насилник, не сама жртва. Текстови у неким случајевима приказују десензибилизираност новинара јер језик новинарских текстова често комуницира неједнакост и претходно установљене патријархалне концепте моћи. У појединим случајевима новинарским извјештавањем, које одступа од етичких принципа, професионалних и законом нормираних стандарда, угрожава се сама жртва при чему се она излаже секундарној и продуженој виктимизацији. Примјетни су сензационалистички елементи у извјештавању који не доприносе концептуализацији самог догађаја него имају функцију привлачења пажње у сврхе веће читаности.

Научни допринос истраживања огледа се у примјени мјешовитог дизајна јер је током примарног прегледа доступних академских и стручних извора утврђено да је већина истраживања о овој теми поред парцијалног карактера, претежно заснована на квантитативним истраживачким приступима. Примјена квантитативног и квалитативног истраживачког приступа у великој мјери је допринијела цјеловитијој анализи медијског

третмана родног насиља. Поред наведеног, научна оправданост се темељи и на одсуству актуелних и релевантних студија о родно заснованом насиљу над мушкарцима, нарочито у домену његове медијске презентације. Иако одређене публикације у оквиру наше академске заједнице својим насловом упућују на ову категорију насиља из њиховог садржаја је уочљиво да су оне искључиво фокусиране на насиље над женама. Међутим, медијски извјештаји о родно заснованом насиљу над мушкарцима указују на његову присутност тј. потребу да овај феномен буде адекватно истражен.

Друштвени допринос истраживања првенствено се огледа у томе што резултати овог истраживања могу представљати адекватну основу за сузбијање негативних тенденција у овом контексту и њихово преусмјеравање у правцу професионалних и етичких стандарда (да се случајеви насиља третирају као проблеми од општег интереса, заступљеност искључиво експертских извора у медијским садржајима о насиљу, поштовање савремене терминологије, изостављање вишеструких елемента визуелне и језичке спектакуларизације и драматичности и сл). Истраживањем је, такође, омогућено идентификовање „најкритичнијих тачака” у новинарском извјештавању о родно заснованом насиљу, као нужном предуслову за препознавање одговарајућих механизма и за њихову примјену усмјерену на превазилажење најпроблематичнијих аспеката. Родно засновано насиље је интердисциплинарна и мултисекторска тема којој се код нас углавном приступа из правног и социјалног угла, при чему је занемарено изучавање новинарског третмана родно заснованом насиљу. Усљед наведеног, друштвена оправданост овог истраживања утемељена је и у пружању увида у заступљеност тема о родном насиљу у агенди штампаних медија у Републици Српској, њихову позиционираност у односу на теме другачијег карактера (политика, економија, култура) из чега произилази и посебно утврђивање нивоа јавне видљивости родно заснованог насиља у Републици Српској.

Због све евидентнијих етичких пропуста, у пракси постоји снажна потреба за континуираним инсистирањем на обезбјеђивању етичности, уважавању релевантне медијске регулатве, те позивању новинара на сензибилизираност и одговорност приликом третмана родно заснованог насиља. Упоредо са настојањима из праксе, паралелно је и неопходно инсистирање на повећавању академских радова, студија и истраживања које ће понудити одговор на то какве су перспективе професионалних комуникатора непосредно ангажованих на креирању, уређивању и презентовању медијских садржаја којима је обухваћена компонента родно заснованог насиља. У будућности се све изгледнијом чини потреба за континуираном сарадњом између теоретичара и практичара како би се унаприједило постојеће стање и радило на изради конкретних и општеважећих смјерница у извјештавању о родно заснованом насиљу у свакој редакцији.

ЗАКЉУЧАК И ПРИЈЕДЛОГ

Комисија за оцјену и одбрану мастер рада „Новинарски третман родно заснованог насиља у дневним листовима Републике Српске“ сматра да је кандидаткиња Јована Млинаревић спровела истраживање у складу са пријављеном темом. Рад је написан према свим стандардима академског писања, задовољава потребну структуру и претпостављене методолошке услове који се примијењују у друштвеним наукама.

У претходном поступку извршена је провјера мастер рада путем софтвера за откривање олагијата, а у складу са чланом 3 *Правилника о поступку провјере завршних радова студената на II и III циклусу студија Универзитета у Бањој Луци* о чему достављамо потврду у прилогу. Резултати наведене провјере показали су да нема подударности са другим радовима.

Имајући у виду да спроведено истраживање у мастер раду кандидаткиње Јоване Млинаревић нуди теоријски и емпиријски утемељен увид у медијске обрасце који доминирају у извјештавању у штампаним медијима Републике Српске о родно заснованом насиљу и да је реализовано кроз примјену четири истраживачка приступа, Комисија

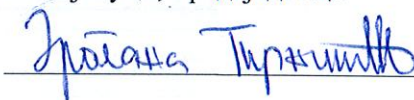
ПРЕДЛАЖЕ

Научно-наставном вијећу Факултета политичких наука Универзитета у Бањој Луци да кандидаткињи Јовани Млинаревић одобри јавну одбрану мастер рада на другом циклусу студија Новинарских студија о теми „Новинарски третман родно заснованог насиља у дневним листовима Републике Српске“.

Бања Лука, 07. фебруар 2023. године

Комисија:

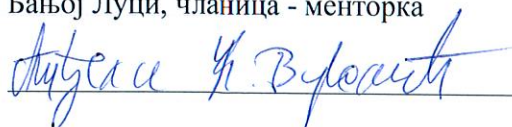
1. Проф. др Драгана Трнинић, ванредна професорка, ужа научна област Комуникологија, Факултет политичких наука Универзитета у Бањој Луци, предсједница

2. Доц. др Далибор Савић, доцент, ужа научна област Методологија социјалних истраживања, Факултет политичких наука Универзитета у Бањој Луци, члан

3. доц. др Аанђела Купрешанин Вукелић, доценткиња, ужа научна област Новинарство, Факултет политичких наука Универзитета у Бањој Луци, чланица - менторка

Број:08/1.165/23

Датум:09.02.2023.

На основу члана 3. Правилника о поступку провјере оригиналности завршних радова студената на II и III циклусу студија Универзитета у Бањој Луци број 02/04-3.121-3/23 од 26.01.2023. године издаје се

У В Ј Е Р Е Њ Е

Овим се потврђује да је мастер рад кандидаткиње **Јоване Млинаречић** под називом „Новинарски третман родно заснованог насиља у дневним листовима Републике Српске“ провјерен путем званичног софтвера за откривање плагијата дана 08.02.2023. године.

Шеф библиотеке

Продекан за научноистраживачки рад

ДОСТАВЉЕНО:

- Ментору
- А/А